

Livet koster livet: I bogen “På væggen” bringer Suzanne Brøgger samtaler med de døde os til nye erkendelser

Suzanne Brøgger fotograferet af Isak Hoffmeyer i 2010.

Kristina Parkov

24.02.2024

KULTUR // BOGANMELDELSE – Man er i fornemt selskab i Suzanne Brøggers nye bog *På væggen*, der undersøger betydningsfulde møder, samtaler og brevvekslinger mellem forfattere, kunstnere, musikere og videnskabsmænd. Der veksles uforfærdet mellem filosofiske overvejelser, selvmordsbreve, madopskrifter samt et forsvar for Picasso. Som en anden alkymist dykker tænkeren Brøgger ned i kunstneriske møder og smertepunkter i verdenshistorien og kommer op med friske erkendelser.

På væggen

Forfatter: Suzanne Brøgger

Forlag: Gyldendal. Udkom d. 22. februar 2024

Bør man lytte til en selvmorders råd om livet?

Hvis rådet altså angår, hvordan man holder glæden ved at skrive i live ved altid at huske at stoppe, mens legen er god (helst midt i en sætning) og lade pennen hvile til næste dag, så ja.

Rådet er Ernest Hemingways, og Suzanne Brøgger har fulgt det i eget liv og dermed været ”velsignet fri for skriveblokering”. Et klogt og besindigt råd i en tid, hvor vi ofte opfordres til det modsatte: at presse citronen – og os selv – lang tid efter, at legen er stoppet med at være rigtig god.

Hemingway-eksemplet findes i Brøggers nye bog *På væggen*, som med stor appetit udforsker kunstnermøder (Brøggers egne og andres), geniale og gale kvinder og deres mænd, religioner, tidstypiske tendenser og de masker, vi bærer, og som bærer os gennem livet. Og ikke mindst – det ubetalte kvindearbejde at bære, undertiden *slæbe* på poser, tasker, børn, hele kulturer og andet tungtvejende. Brøgger har én gang fløjet til London uden bagage, fortæller hun, og beskriver følelsen som ”den største luksus”.

Brøgger, der selv fylder 80 i år, transporterer os som i en tidsmaskine med poetisk GPS til tider og steder, øjeblikke, hvor en særlig ånd herskede, eller hvor noget særligt toneangivende fandt sted

Hun har kaldt sig selv *skabsantropolog*, og man mærker, hvordan lidenskab – og nysgerrigheden – for mennesker, idéer og kulturer ånder liv i hver en side i det knap 200 sider lange værk. Det er essaygenren, Brøgger (igen) har kastet sig over i *På væggen*, hvis man absolut vil genre-betegne. Som i *Norsk omelet* (2018) og *Med egen hånd* (2021) bliver både tidsånden og historiens vingesus taget under kærlig behandling med sprogligt og poetisk overskud.

Som når Brøgger beskriver sit møde med en af historiens kulturlegender, Josephine Baker, som hørende til hendes ”livs mirakel”. Brøgger sad som barn ved Bakers fødder i gymnastiksalen på Bernadotteskolen, da danserinden besøgte skolen som ældre kvinde, der havde modtaget hæder og ære for sit heltemod som modstandskvinde under Anden Verdenskrig.

Eller i den malerisk smukke beskrivelse af kollegaen Agnes Henningsen, som Brøgger deler fødselsdag med (18. november): ”som et lille stykke himmel drattet ned, klædt i lysende blå med en fasanhat på hovedet for at gøre opmærksom på sig selv.”

På væggen er en tidsmaskine med poetisk GPS

Brøgger deler generøst ud af detaljer fra egne skelsættende møder med ikoner som blandt andre Henry Miller, som hun besøgte i Pacific Palisades i Los Angeles i 1970'erne. Han kaldte hende sin danske Sheherazade og havde rost hendes første bog *Fri os fra kærligheden* (1973) til skyerne med ord som "daring" og "courageous" i *The New York Times*.

Den store inspirationskilde Anaïs Nin (begge kvinder brugte og bruger flittigt sig selv om litterært objekt) nåede Brøgger kun at tale i telefon med, men mødet med den argentinske forfatter Jorge Luis Borges, der på det tidspunkt, hvor de mødtes, var blevet blind, står litterært skarpt i erindringen:

"Han kommer suttende på et mentolbolsje, dufter som en nyfødt og har bittesmå børnetænder i det rosenrøde tandkød – dem, vi andre skiftede ud i seksårsalderen. Han er 81, men "frisk som en på 80", hans hud er som englevinger, og han har ikke et blik, men uendelighedens landskab malet i sit blinde ansigt."

PÅ VÆGGEN

Gyldendal

SUZANNE BRØGGER

Brøgger, der selv fylder 80 i år, transporterer os som i en tidsmaskine med poetisk GPS til tider og steder, øjeblikke, hvor en særlig ånd herskede, eller hvor noget særligt

toneangivende fandt sted. Fra hendes møder med tibetansk kultur og mænd, der havde kendt Karen Blixen og stadig var mærket af hendes ”tryllekraft”, til Virginia Woolfs afskedsbrev og jazzlegender som Dexter Gordon og Kenny Drew, der bosatte sig i København på flugt fra racismen i USA. Selv tog hun klavertimer hos jazzpianisten Duke Jordan.

Der er masser af *namedropping* i bogen, men det tjener et formål. Menneskene, navnene *er* historierne, og som Brøgger siger, er der magi i navne, ikke alle navne, men nogle navne.

Har vi mistet lysten til at adskille værk og kunstner?

Flere **historier** om Pablo Picasso, der i de senere år er piblet frem af gemmerne, mere end antyder, at han var en mand med et temmelig misogynt syn på kvinder, og at han måske endda tyede til vold i nogle tilfælde. Han skulle **ifølge The Paris Review** også have sagt, at der for ham kun fandtes to typer af kvinder: gudinder og dørmåtter.

I en samtid præget af #MeToo-debat og en tiltrængt erkendelse af, hvad kvinder har måttet stå model til igennem tiden, vover Brøgger at stille spørgsmålet i tilfældet Picasso: ”Hvilke kilder kommer oplysningerne fra?”

“Vi har stadig brug for hendes stemme til at ruske op i os, når livet bliver lidt for glat og risikofrit

Den selverklærede pacifist og muligvis voldelige misogynist står ifølge Brøgger på ”den rigtige side af historien” med sin fredsdue og ”Guernica som krigsprotest”. Kvindehader eller ej, det er i hvert fald interessant at stille spørgsmålet:

Har vi mistet ikke blot evnen, men lysten, til at adskille Picassos livsværk fra mennesket Picasso? Al stor kunst er skabt af mennesker, ikke af kunstig intelligens, og dermed af fejlbarlige væsner. Orker vi ikke længere at rumme dualiteten, at mennesker med voldsomme og usympatiske skyggesider kan skabe stor verdenskunst, der har en egen værdi, en agenda der er uafhængig af skaberens?

Spørgsmålet har ingen enkle svar, men det gør det ikke mindre vigtigt at stille det. Hvis man tør. Brøgger tør at åbne op for ubekvemme spørgsmål. Sådan som en forfatter og kunstner *bør*.

Ånd over AI og den kolde skulder til Didion?

Et af tidens store emner, Artificial Intelligence (AI), hives også op af den mangfoldige litterære hat. Den behagesyge robot får et tiltrængt drag over nakken af forfatteren, der fremhæver alt det, som AI trods alt *ikke* kan, men som forfattere kan: være flertydige og subtile og udtrykke sig rytmisk. Kort sagt: trods de imponerende teknologiske fremskridt, der kan hjælpe os rent praktisk, har vi stadig brug for mennesker, i særdeleshed menneskers menneskelighed og deres særheder. ”Kald det bare sjælen”, skriver Brøgger.

Den amerikanske forfatter og essayist Joan Didion nævnes nærmest *en passant* og får nogle hårde ord med på vejen om at være en Coca-Cola drikkende ”lov og orden republikaner”, der ikke troede ”på andet end den menneskelige præstation” – og dermed fik ”nye læsere i hele verden der heller ikke troede på noget”.

En lidt løjerlig formulering, og som læser (der selv er begejstret for Didion) kan man ikke undgå at studse lidt over beskrivelsen af forfatterkollegaen, der er kendt for sine journalistiske reportager om politiske brændpunkter og et Amerika i opløsning. Brøgger giver Didion, hvis ikke den kolde skulder, så i hvert fald et par *flertydige* ord med på vejen.

Brøgger skriver i *På væggen*, at hun vil begravnes i sin leopardpels, den som hun ”fik syet i Peshawar, Pakistan”, og at hun ”brugte hele sit studielån på ekstravagancen”.

Forhåbentlig er der endnu længe til, for vi har stadig brug for hendes stemme til at ruske op i os, når livet bliver lidt for glat og risikofrit, og når ”kald det bare sjælen” bliver for magelig. ”Livet koster livet” som i Jørgen Gustava Brandts salme. Vi har brug for en tænker som Suzanne Brøgger til jævnlige at minde os om det.

Læs også denne anmeldelse af Kristina Parkov: [“Ude på vulkaner: Daniel Dalgaard's nye roman udforsker intenst faderrollen og vredens oprindelse”](#)

#Metoo

AI

Picasso

Suzanne Brøgger

Kristina Parkov

Kristina Parkov er uddannet journalist og har efterfølgende læst Skrivekunst ved Syddansk Universitet. Arbejder til daglig med kommunikation. Har tidligere skrevet for Litteraturnu og desuden fået noveller udgivet i det danske litterære tidsskrift uDkAnt...